

49ste vergadering

Dinsdag 3 februari 1998

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Bukman

Tegenwoordig zijn 130 leden, te weten:

Adelmond, Aiking-van Wageningen, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Assen, Augusteijn-Esser, Bakker, Beinema, Biesheuvel, Bijleveld-Schouten, Blauw, Van Blerck-Woerdman, Bolkestein, Van Boxtel, Bremmer, Bukman, V.A.M. van der Burg, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Crone, Dankers, Van Dijke, Dijksma, Dittrich, Van den Doel, Doelman-Pel, Duivesteijn, Elsthout, Essers, Feenstra, Fermina, Van Gelder, Van Gijzel, Giskes, De Graaf, De Haan, Van Heemst, Heeringa, Hendriks, Hessing, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, Van Hoof, Hoogervorst, De Hoop Scheffer, Ten Hoopen, Huys, Janmaat, Jeekel, A. de Jong, G. de Jong, Jorritsma-van Oosten, Kalsbeek-Jasperse, H.G.J. Kamp, M.M.H. Kamp, Keur, Klein Molekamp, Koekkoek, Koenders, Korthals, Lambrechts, Lansink, Leerkes, Leers, Liemburg, Luchtenveld, Marijnissen, Meijer, Meyer, Middel, Van Middelkoop, Mulder-van Dam, Nijpels-Hezemans, Noorman-den Uyl, Oedayraj Singh Varma, Oudkerk, Van Oven, Passtoors, Van der Ploeg, Poppe, Rabbae, Rehwinkel, Reitsma, Remkes, Van 't Riet, Rijpstra, Roethof, Rosenmüller, Rouvoet, Scheltema-de Nie, Schutte, Schuurman, Sipkes, Smits, Stellingwerf, Sterk, Van der Stoel, Terpstra, Valk, Ter Veer, Te Veldhuis, Verbugt, Verhagen, Verkerk, Versnel-Schmitz, Visser-van Doorn, Vliegenthart, Van der Vlies, Van Vliet, M.B. Vos, O.P.G. Vos, Voûte-Droste, B.M. de Vries, J.M. de Vries, Wagenaar, Wallage, Van Walsem, Van Waning, Weisglas, Wessels, Van Wingerden,

Witteveen-Hevinga, Wolters, Ybema, Van Zijl, Zijlstra en Van Zuijlen,

en de heren Ritzen, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Zalm, minister van Financiën, mevrouw Jorritsma-Lebbink, minister van Verkeer en Waterstaat, de heer Kohnstamm, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, en mevrouw Terpstra, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van der Heijden, wegens verblijf buitenslands;

Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Gabor, Van den Berg, Lilipaly, H. Vos en Woltjer, wegens verblijf buitenslands, de gehele week;

Soutendijk-van Appeldoorn, wegens verblijf buitenslands, tot en met 11 februari;

Van Rey, wegens bezigheden elders;

Hillen, Van Nieuwenhoven, Swildens-Rozendaal en Verspaget, wegens ziekte;

Huys, wegens bezigheden elders, alleen voor de avondvergadering.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering

daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van orde.

Vragen van het lid Verkerk aan de minister van Financiën, over **de volgorde van de invoering van de euro ten opzichte van de oplossing van de trans-millenniumproblematiek**.

De heer **Verkerk** (AOV): Voorzitter! De eerste signalen van de crisis die de millenniumproblematiek veroorzaakt, zijn er. Er wordt gesproken over crisismanagement door de heer Jan Timmer. Internationaal zijn grote problemen te verwachten. In Nederland werken betaalautomaten niet. Creditcards worden ongeldig. Horeca Nederland vraagt overheidssteun voor invoering van de euro, zeker nu de horeca ook al worstelt met het millenniumprobleem. Zowel millenniumprobleem als euro doen een groot beroep op analisten en andere computerdeskundigen, alsmede op systeemcapaciteit, maar het millenniumprobleem is een technisch probleem dat eerder moet worden opgelost. De invoering van de euro is een organisatorisch probleem dat erna volgt.

In de Kamerstukken over het millenniumprobleem worden het millenniumprobleem en de invoering van de euro gezamenlijk als prioriteit genoemd. Staatssecretaris Kohnstamm zegt in zijn stukken: in de ministerraad heeft het millennium-

Verkerk

probleem een hogere prioriteit dan de invoering van de euro. De belastingdienst plaatst het millenniumprobleem en de euro in dezelfde prioriteitscategorie. Minister Wijers schrijft in zijn brief over het millenniumprobleem: eerst het millenniumprobleem en daarna doet de financiële wereld een beroep op automatiseringsdeskundigen voor de euro.

Erkent de minister de prioriteit van het millenniumprobleem, of gaat de euro voor? Heeft dit consequenties voor het per 1 januari 1999 te starten girale verkeer in euro's? Heeft de minister verzoeken van zijn collega's gekregen om steun te verlenen aan het midden- en kleinbedrijf bij de invoering van de euro?

Minister **Zalm**: In het kader van deze problematiek zijn drie data van belang. In de eerste plaats is dat 1 januari 1999, de mogelijkheid voor de start van de girale euro. In de tweede plaats is dat 1 januari 2000, de millenniumovergang. In de derde plaats is dat 1 januari 2002, de invoering van de chartale euro in de vorm van bankbiljetten en munten. Ik ben het geheel met de heer Verkerk eens dat de millenniumproblematiek voorrang heeft, voorzover dit binnen de overheid speelt. Er zijn twee diensten die al eerder ingesteld moeten zijn op de girale euro. Dat is in de eerste plaats de belastingdienst, die het met name voor internationaal opererende bedrijven mogelijk gaat maken om ook aangifte in euro's te doen. In de tweede plaats is dat het agentschap dat vanaf 1 januari 1999 leningen zal gaan uitgeven in euro's. Beide diensten zijn met een krachtsinspanning in staat om in de loop van dit jaar zowel de millenniumproblematiek als de europroblematiek op te lossen. Voor het overige ben ik het met de heer Verkerk eens: aangezien het millennium twee jaar eerder komt dan 2002, moet dat de grootste prioriteit hebben. Binnen de rijksoverheid wordt alle informatiseringscapaciteit hiervoor met voorrang ingezet. Andere automatiseringsactiviteiten die een minder urgent karakter hebben, worden daarvoor op termijn gesteld. Het millenniumprobleem gaat voor.

Over het midden- en kleinbedrijf is gedurig overleg. Toevallig heb ik vanmorgen nog overlegd met MKB

Nederland. Daarbij ging het onder andere over de euro en de invoeringskosten daarvan. Ik meen dat wij daar op een later tijdstip op terug kunnen komen. Naar ik meen, is de wijze waarop de invoeringskosten van de euro in fiscale zin zullen worden behandeld, al aan de Kamer kenbaar gemaakt. Over de andere onderwerpen komen wij in de loop der tijd nog volop te spreken.

De heer **Verkerk** (AOV): Voorzitter! Ik begrijp van de minister dat het millenniumprobleem de eerste prioriteit heeft. Een aantal andere zaken dat wat minder urgent is, wordt naar achteren gehaald. Kan de minister zeggen welke zaken dat zijn?

Hoe groot zijn de totale kosten die de overheid voorziet voor de overheid en voor heel Nederland? Er wordt nog steeds gesproken over 500 mln., maar er is nog slechts 63% van alle overheidssystemen onderzocht. De heer Timmer spreekt over 7 mld. à 10 mld. Dan komen wij dus aardig in de buurt van de 20 mld. voor heel Nederland. Dat bedrag heb ik al in november 1996 genoemd. Wanneer kunnen wij een begrotingswijziging verwachten? En met welk bedrag wordt de Voorjaarsnota wellicht gewijzigd?

Minister **Zalm**: Voorzitter! Welke zaken naar achteren worden geschoven, zal per departement moeten worden bepaald. Vindt bijvoorbeeld een salarisverhoging voor de ambtenaren plaats per 1 april, dan willen wij toch wel even de loonadministratie hebben aangepast voordat de salarisverhoging wordt uitbetaald. Het is evident – het is in feite een soort omgekeerde bewijslast – dat alle capaciteit wordt ingezet voor de millenniumproblematiek, tenzij zaken zodanig urgent zijn dat zij geen uitstel kunnen velen.

In de loop van de komende maanden zal ieder departement daarvoor een plan op tafel moeten leggen, waarin aangegeven dient te worden dat zij het millenniumprobleem de baas kunnen worden.

De kosten voor de overheid en heel Nederland is een kwestie van voortschrijdend inzicht. De belastingdienst heeft ervaren dat bijvoorbeeld het testen van allerlei nieuwe

programmatuur een kostenpost oplevert die je niet geheel voorziet. Daarna komt die echter beter in beeld. Op dit moment durf ik daarom geen nieuwe cijfers te verschaffen over de automatiseringskosten, noch rond de millenniumproblematiek, noch rond de invoering van de euro.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Uiteraard ben ik er zeer blij mee dat de minister prioriteit geeft aan het millenniumvraagstuk. Uit het oogpunt van efficiency en zeker uit het oogpunt van kosten vraag ik de minister of het niet mogelijk is beide operaties tegelijkertijd uit te voeren. Dat brengt in ieder geval een kostenbesparing met zich mee.

Minister **Zalm**: Voorzitter! Ik vind dit een heel goede opmerking. Zo is het bij de belastingdienst ook gegaan, maar je moet wel de tijd hebben om het nog parallel te kunnen doen. Als het betekent dat je beide problemen na 2000 hebt opgelost, ben je te laat. Dan moet je echt gaan kiezen. Vaak gaat het om verouderde systemen die in één adem kunnen worden aangepast aan de millenniumproblematiek en aan de euro, maar soms gaat het om snel reparatiewerk om de millenniumproblematiek de baas te worden. Voorzover dat mogelijk is, gebeurt het dus parallel. Voorzover dat in de tijd die daarvoor beschikbaar is niet kan, gaat de millenniumproblematiek voor.

De heer **Cherribi** (VVD): Voorzitter! Is de minister van plan aan het halen van de 3%-norm voor de euro dezelfde prioriteit te geven als aan de millenniumproblematiek? Hoe denkt de minister deze dubbele drempel voor 2000 zonder kleerscheuren te nemen?

Minister **Zalm**: Voorzitter! De zaken beginnen nu steeds meer uit de hand te lopen wat betreft de competentie. Ik ben de minister die verantwoordelijk is voor de financiën en voor de euro. De coördinatie van de millenniumproblematiek ligt niet bij mij, zij het dat ik mij dat intern voor

Zalm

Financiën wel zeer aantrek. De 3%-norm is een harde norm. Zij staat volstrekt los van het feit dat wij de millenniumproblematiek tijdig moeten hebben opgelost, althans voor vitale objecten, zoals wij dat noemen. Als er eens een slagboom niet opengaat, is dat niet erg, maar als apparatuur niet meer werkt of als er geen uitkeringen meer worden verschaft, hebben wij natuurlijk wel een echt probleem.

Vragen van het lid Rabbae aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, over **de oprichting van een centrum voor liberale islam**.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Voorzitter! Mijn fractie steunt deze minister in zijn initiatief om te komen tot een islamitisch centrum voor moderne studies terzake van de islam. Er zijn immers plenty vooroordelen over de islam in deze samenleving, maar de kennis en het inzicht zijn helaas beperkt. Wat dat betreft geven wij onze volledige steun.

Het is een goede zaak dat er ook aandacht wordt geschonken aan de vooruitstrevende en moderne vertaling en interpretaties van de islam. Er lag niet voor niets een breed draagvlak onder dit initiatief. Helaas moet ik constateren dat dit draagvlak de laatste tijd aan het verbrekken is. De minister schijnt een groter gewicht toe te kennen aan de dienstverlenende taak van zo'n instituut, onder andere aan de politiek, terwijl de essentie was dat dit een zuiver onderzoeksinstituut zou worden, met de nadruk op de wetenschap.

Hierover heb ik de volgende vragen aan de minister. Heeft de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de heer Pronk, zich inmiddels teruggetrokken uit dit initiatief, terwijl hij hiervoor oorspronkelijk ongeveer 2,5 mln. had gevoteerd? Wat is zijn motief om dat te doen? Heeft een aantal universiteiten zich ook teruggetrokken uit dit initiatief en wat is het achterliggende motief voor deze opstelling van de universiteiten? Kan de minister bevestigen of ontkennen dat er namens hem door het ministerie onderhandelingen zijn gevoerd met een aantal landen, waaronder

Marokko, om te komen tot een zusterinstelling aldaar?

Minister **Ritzen**: Mijnheer de voorzitter! Voor de precisie moet ik iets toevoegen aan de constatering van de heer Rabbae. Het gaat niet om een centrum voor een moderne en vooruitstrevende interpretatie van de islam, maar het is uitsluitend en alleen een wetenschappelijk centrum. Tegen die achtergrond zal mijn beantwoording plaatsvinden.

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft zich niet teruggetrokken. Hij had een aantal vragen, maar door het antwoord op die vragen is hij bevestigd in zijn oorspronkelijke voornemen, dus wij gaan hiermee gezamenlijk door.

Een aantal universiteiten heeft zich teruggetrokken van het tot stand brengen van dat wetenschappelijk centrum met een speciale inhoud, zoals wij bespraken bij het Wetenschapsbudget en bij de voortgangsrapportage. Deze inhoud is anders dan wat wij hadden. Daarom doen wij het ook. Wij willen iets nieuws dat afwijkt van het bestaande. Het bestaande is veelal filologisch, historisch en godsdienst-theoretisch. Wat wij willen, is contemporair, multidisciplinair, met de nadruk op sociale wetenschappen en dus ook comparatief.

In dat proces is gebleken dat een aantal instellingen zich daar beter in thuis voelt en een aantal wat minder. Met andere woorden, het is het normale proces van het tot stand brengen van een instituut, dat gericht is op.

Ten slotte vroeg de heer Rabbae of er namens mij onderhandeld is met andere landen. Het antwoord op die vraag is nee. Wij vinden dat dit niet aan de orde is. Dit is een Nederlands centrum met een uitstraling over de hele wereld, zoals wij die vroeger altijd hadden, juist bij deze onderwerpen. Vervolgens was de gedachte dat dit centrum natuurlijk ook binnen Nederland zijn uitstraling zou kunnen hebben. De overheid en andere instellingen zouden daarvan goed gebruik kunnen maken, maar niet op de wijze zoals de heer Rabbae formuleerde: als een dienstverlenende taak. Er is maar één taak en dat is een wetenschappelijke, namelijk onderzoek en opleiding, waarbij uitsluitend wordt gestuurd door de Nederlandse overheid,

voorzover er sprake kan zijn van sturing in wetenschappelijk onderzoek.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Voorzitter! Ik dank de minister voor zijn antwoord. Wil de minister bevestigen dat bij dit initiatief geen sprake is van het creëren van een netwerk rondom dit instituut? Omvat dit netwerk ook andere islamitische landen van Marokko tot Indonesië, waarbij de dienstverlening niet alleen openstaat voor de regering alhier, maar ook in die landen? Wil de minister dat keihard ontkennen? Hij schept vandaag dan duidelijkheid op dit punt.

Wil de minister ontkennen dat hij van zijn collega voor Ontwikkelingssamenwerking een nota heeft gekregen waaruit blijkt dat deze afstand neemt van de bedoelingen van de minister van OCW op dit terrein en geen bedrag meer beschikbaar stelt voor dit initiatief?

Wil de minister aangeven waarom de islamitische gemeenschap in Nederland in tegenstelling tot diens eigen wensen, zoals geformuleerd in een interview in NRC Handelsblad van vorig najaar, tot nu toe buiten beschouwing is gelaten bij het ontwikkelen van dit initiatief?

Minister **Ritzen**: De eerste twee vragen beantwoord ik beide met ja. Ik bevestig dat door de overheid geen netwerk tot stand is gebracht met andere landen. Andere landen zijn op de hoogte van het tot stand brengen van dit instituut. Overigens is tegenover andere landen, het meest jegens Egypte, de opvatting naar voren gebracht dat dit iets is wat wij in Nederland als een van de westerse landen doen. Het ligt eigenlijk voor de hand dat zoiets reciproque zou gebeuren. Het ware wenselijk dat ook in islamitische landen of in landen waarin de islam dominant is, er sprake zou zijn van iets reciproques. Dat punt is zeker aan de orde geweest. Er zijn natuurlijk voortdurend contacten. Men is op de hoogte en men ondersteunt dit initiatief in die zin dat men het goed vindt dat het instituut er is. Er is geen enkele formele of financiële verbinding. Die zal in de komende jaren ook niet tot stand gebracht worden opdat dit centrum